Mis on parem kaitsealustele?

Kas töewarjamine, lömmitamine ja lipitsemine, wöi awalikkus ja otsekohesus?

Miks pärast on meil ülirohkesti töötaibölisi? Wöime otsekohe ütelda, et kõik nad ei kannata tööpuuduse all, osa neist on joodikud ja tööpõlgajad. Kui neile tööd pakutakse, siis ei taha nad seda wastu wõtta ehk pagewad töölt. Igakord pole töötingimised halwad. Seda suurt pahet pole need liidrid ja juhid, kes nimetawad endid töölised seisukorra parandajateks, märgata tahtnud. Neile on hääli waja riigi- ja omawalitsuste juhtimisele ja teenistusse pääsemiseks.

Siin ongi põhjused, mis ahwatlewad nende „eerinna tegelasi" pea alati tarwitama sõnas ja kirjas, miitingutel ja ajakirjanduses tooreid sõnu wallitsuse ja teiseti mõtlejate wastu.

Kas on see siis õige ehk missugust terwenemist see toob esijoonel töölistele endele, kui nende usalduse ja häälte kasutajad ei julge logelejatele ja päewawargatele ütelda tõit, neid wiia isiklikele aitamisele, erandades töölistest, kes on tõsiselt kannatajad, keda riik ja kogukond peawad aitama.

Kas ei ole töölised „juhtide" kommetimäng ausate, tõsiselt abiwajawate töölised seisukorra raskendamine, neid hulgusele ja logelejatega ühendamine nende ausa nime määrimine, neid rahwa põlgusse alla surumine? Kas pole see wõitluswiis kardetaw riigile ja kogu rahwale?

Samasugust hädaldamist, pöörast demagoogiat näeme ja kuuleme ka teiselpool.

See hoolimata ja kardetaw mäng algas juba wabariigi loomispäewil, siis, kui kaitsewägi heitles pealetungijatega, wajas ta ülespidamist ja seda rahwalt. Teist ülespidamise wõimalust polnud. Rekwireerimised pidid aitama.

Siit edasi, öndsa Maaliidu juhid olid osanud ja söandanud kohad leida, mitte kaitsewäkke, waid omawalitsustes.

Nemad olid rekwireerimiste teostajad, pidid korraldama seda suure ettewaatusega ja rahwast rahuldawalt. Rahulolematused aga olid wäga suured. Sama lõjal püüti maal seletada, et maarahwal pole kaitset, põllumehed wajawad uusi eestiegelasi. Siit saidki alguse põllumeestekogud.

Siit wälja minnes on arusaadaw see alaline roomamine, lipitsemine põllupidajate ees. Alaline hädaldamine, teiste süüdistamine, kiilnde tagumine rahwakihtide wahele.

Igasugune hääl,

kui see kõlab korratuste tekitajate toetuseks, on lubamatu.

Töö, maal on raskusi, eriti nüüd, kus põllu- ja karjasaaduste hinnad odawad. Kuid — mida suuremad hädad, seda kindlamalt, seda suurema hoole ja kokkuhoiuga peab iga mees tööl olema, wältimaks, et temaga ei talitataks ülekohtuselt. Ei tohtis lasta endid wedada ega talutada meestest, kes püüawad seisle nime kasutada kurjasti, nagu seda näeme „lapualaste liikumisega". Nüüd, kus walitsus higistab suuremate majandusliikude küsimuste kallal, kus tuleb arwestada elu mitmekülgsete pahede ja häädega, mis on tekkinud wiletsatest aastaegadest, eelmiste walitsuste tegewusest ja weel enam, nagu laupäewal kirjutasime, rahwa narritajate hoolimatusest ja waleõpetusest, nüüd seda telgitaguste wõitetega takistama minna, on lubamatu. Kas pole see siis narrus, kui kogule mehi, kes pole kohal nimetamiswääriti ülesandeid korda saatnud, lähb riigiwanemalt nõudma wõib olla isegi pikupalla tehtud wõlgade korstnasse kirjutamist ja seda sellel lihtsal põhjusel, et waremalel aastatel olla olnud wõlgade korstnasse kirjutamisi. Samal ajal nõuawad nad prefidentii, põllutöötoo ja muid suuri kulusid toowaid ajutusi. See on umbes sama, kui mõni wähese haridusega kraawikaewaja wõi linnast kingsepp wiskab oma labida ja wasara nurka ning läheb nõudma, et riiki juhitaks tema noodi järele ja seda äkwardades, et kui tema nõudmisi ei täideta, siis on tal abinõusid sundimiseks. Iga aus töö on hinnatow, kuid iga kingsepp peab jääma ikkagi oma liistude juure.

„Lapualaste" lood on weelgi pahemad. Seal on telgitaguseid ja kaugemale ulatawaid püüdeid. Ja neid tahetakse teostada surwe all, kasutades selleks tegelikkude põllumeeste ausat nime ja pugedes nende hädade warjul.

Riigikorra ja rahwa hea käekäigu huwides tuleks „lapualaste" kihundustöö lähemalt waadata juurdluse abil. See näitaks paremini, kellega meil tegemist ja wõimaldaks kõnelda nendega selgemalt.

Demokraatlik riigikord ei tähenda weel ometi seda, et iga mees wõib minna kas wõi õllepudeli juurest oma nõudmisi riigijuhile ähwardusega peale surma, küsimata sellest, missugused need nõudmised on, mida tahetakse nendega kätte saada ja kuidas see üldist korda rikub ja rahwale meelepaha sünnitab.

Igasugune hääl, kust see ka ei tule, kui see toob korraluste loojatele toetust, on ülekohtune ja lubamata.

Saadi salapiiritust.

Läbiotsimised andsid tagajärgi.

Läbiotsimisel leidis piiriwalwe Jänesselja tän. nr. 57, Mihkel Martini juruest tõenäoline ½-liitrilist pudelit saksa piiritusega ning kuurist kaks tühja piiritusaabud. Piiritus pudelid olid hoowi peale liitwaste koewatud ning M. Martini oma jutu järele saadud kellegilt tuwastatult mehelt Kirbu jõest. Samuti wedet ära kellegilt Jõõpre mehelt Jaan Saarmannilt 1 pudel saksa piiritust. Kaewa ostnud ühelt tundmatult mehelt sõne piiritust.

Waimuhaiged warjupaika.

Terwishoiu- ja hoolekandewalitsus palub maawalitsust teatada, kui suure arwu rahulikke waimuhaigeid ja langetõbiseid ning nõdramõistuslikke on wõimalik wastu wõtta Sindi warjupaika 1931/1932 eelarwe aastal ning missuguse kuutasuga ülewalpidamise eest. Wastust palutakse hiljemalt 15. augustiks.

Sitt ja sealt.

Poola president tuleb homme meile külla. Seda tähtsat sündmust wõi külaskäiku peab ära märkima ka joone all, sest muide wõidakse öelda, et pole ära kasutatud kõiki lehe wõimalusi. Ta ei külastu küll meid, s. o. Pärnut, aga pealinna. Meie luksuskuurort oma hindadega pole igale kättesaadaw ja ligipääsew. Siin peab rahakott olema juba heinaaars, kui weidi mõtled liigutada ja nalja teha. Hooaeg jõuab warsti ka lõpule ning kui wihmased ja pahurad ilmad edasi püsiwad, siis tõusewad tenda need wihmasedki juwitajad. Waatamata kõigile sellele, terwitawad Poola presidenti ka pärnulased ja soowitawad Talle südamest head tuju ning meeldiwat Eestis wiibimise ajal. Kel raha ja aega, wõib sõita Tallinna ja tunda end seal ka külalisena.

Nagu omal ajal sai naistele moehaigeks polisipea ja lühike seelik, nii on saanud Lapua moehaigusets põrunud ja läbikukunud politiikategelastele. Eesti „Lapua" liikumisele asuwad igal poolt eiteotsa pankrottmeistrid. See on niisugune element, kes pole rahul mingisugune korraga. Niikaua kui pankrotimeistrid said riigilt pumbata rahwa raha, olid nad enam-wähem rahul wallitsewa korraga. Nüüd aga, kus enam ei saa nii kergelt neelata rahwa raha, on nende heli taewa all. Kui nii olekse jälle nii lahke ja heldeid ning lasteks pankrottmeistritel oma nahka puudu tõmmata, poleks meil mingisugusi „Lapua" liikumisi. „Rottidel" olgu mõisaselw waba ning walitsusel juleks seast ära koristada igasugused „rotilõksud", et takistusi ei oleks tegutsemiseks.

Maa ja linna kaitseliitlastele jagati möödunud pühapäewal riste hoolsuse ja muu teenete eest. Mõned ristid olid langenud päris õigesse kohta, kuna osa riste oli aga oma kukkumisega ära eksinud. Nii olid ühe ühistegelise äri ettewõtte mehed pea kõik saanud risti. Paljud kaitseliitlased on arwamisele tulnud, et ristid on antud neile soola, petrooli ja heeringate läbimüügi eest, sest juur läbimüük nõuab ka suuri hoolsust. Teiseks on neile waadatud enne ristide jagamist ka suhu ja leitud, et „hambad" on päris rahwaerakonna poliitilist wärwi. Muide on ju kaitseliidu lipukirjas tähendatud, et kõik on kutsutud ja paluud uju ning poliitilise meelsusele waatamata, wälja arwatud endastmõistetawalt kommunistid.

Kuulus Pärnu „jäärmark" on alganud. Balaganid, karusellid ning muud tingel-tangel putkad töötawad suure eduga. Muidug ei puudu laadal ka igasugused „näpumeheed", kes siia sõitnud üle riigi gastroleerima wõõraid taskuid. Wälispolitseinikke on koondatud ka rohkem laada piirkonda, kuid „kõige kiiremad". Laada algupäewal wõis kuulda õhtul lipunkkude kõrsi ulsel, kuidas kõrtsipidaja karjus politsei ja politsei. Kolm politseinikku seisid lähikonnas ninapidi koos, kuid kõik kolm olid kaotanud ajutiselt kõrwatuulmise. Karjumise peale laskis tuntud taskuwaras kõrtsist jalga ning kui ta oli kadunud nurga taha, oli uks politseinik heaks arwarud end liigutama hakata kilpkonna tempos. Waras oli ära lipsanud ning „agara" politseinikul tuli ainult laadaplatsil õhtu purustada.

Waras awaldab nüüd muidugi lehes tänuawaldusi oma naha päästmise eest.

Imelik küll, maamehed kaebawad, et liha hinnad langewad, kuid worsti hind tõuseb ning munapaari hind tõigub. Maamees ei saa enam, mille eest rahapenni saada. Iga „produkt" (produkt), mida ta müüb, ei maksa. Maamees arwab, et müüks oma naha seljast maha, aga wõi seegi jälle hinnast on.

Teisipäewal saab „Zeppi" näha. Pakkimad, pinoklid, monoklid ja prillid tulewad seks ajaks ära puhastada ja korda seada. Ma sean enesel korda kollased prillid, sest sõõrane tehnika ime wõib silmanägemise päris ära wõita.

Iks-Igrek.

Kursused Abjas.

Praegu on Abja end. gümnaasiumi ruumides käimas käsitöö, majapidamise, aiatöö ja moamõõtmise kursused. Tööd tehakse suure innuga ning heade tagajärgedega. Kursused lõpewad 15. augustil, seega kestawad terwelt üks kuu. Ojawõtjate arw tõuseb 38 peale.

Ued tarwilikud telefoni könepunktid.

Wana-Kariste wallawolikogu on tunnistanud tarwilikuks awada telefoni könepunktid järgmistes taludes: Pakre, Maru ja Risu kirjataludes. Sarnasel korral nimetatakse tähendatud kirjatalud üksnes postitaludeks.

Ei ole enam aramet.

Wana-Kariste wallawolikogu on määranud wolikogu ja komisjonide liigete päewaraha 1½ kr. päewa eest.

Õppereis Tallinna näitusele.

Pärnu Põllumeeste Selts korraldab pühapäewal, 31. jkp., õppereisi Tallinna põllumajanduse näitusele. Sõiduhind Tallinna ja tagasi 5 kr. 50 senti, milline summa tuleb ülesandmisel sisse maksa ja mida sõitja ärajäämisel tagasi ei maksetu. Juhusel, kui õppereis ära jääb, maksetakse sissemaks tagasi. Ülesandmisi wõetakse wastu kuni 28. jkp., Pärnu Põllumeeste Seltsi büroos, Rüütli tän. 47, postkast 27. Ei sõitjaid ainult piiratud arwul wastu wõetakse, sellepärast rutake ülesandmistega.

Terwishoidu wõiwad õpetada ainult arstid.

Hariduse- ja sotsiaalministeerium juhib maa- ja linnakooliwalitsuste tähelepanu asjaolule, et paljudes koolides annawad terwishoidlist õpetust mitte arstid. Sarnane olukord on ebaloomulik ning kooliwalitsustel tuleks selle eest hoolitseda, et sarnane seisukord muutuks.

Muudatus Pärnumaa malewa staabi koosseisus.

Kaitseliidu Pärnumaa malewa instruktor kapten Gustaw Muitmann lahkus teenistusest omal palwel 1. augustist s. a. arwates.

F. E. Mahri

trossi ja köietööstus

Asut. 1834 a.

Pärnus, Ussi ja W.-Posti t. nurgal, telefon 297.

Kauplus Wee t. nr. 9. Tel. 270.

Kaupluses alati saada: kõiksugused wõrgud, masinarihmad, kanepl-, manila-, sisal- ja puuwillanöörid, tõrwatakk, niidid tamsad j. n. e. j. n. e

Tarwitage kodumaa tinte,

millistest parim ja tuntuim on

Behlingitint.

Saadawal igas raamatukaupluses.

Pealadu prov

W. Stedingi

rohu- ja wärwikaupluses

Pärnus, Riia tän. 15

Müük suurel ja wäikse arwul,

lahtiselt ja pudelites

Chr. Sarapuu

mehaanikatöökojas

parandatakse jalgrattaid

kõige suurema asjatundlikusega kauaaegse meistri juhatusel.

Rataste üüri mine Wee t. 2.

Abulation

manikÜÜr,

silmakulmude ja ripsmete wärwimine.

Ilse Meyer,

Rüütli 34, II korral

Odawaltostate

kleidi-, ülikonna- ja pesurilet mees- ja naisjalanõue, walmisülikondi, wihmamantleid, ja kõiksugu nahakaupa. Austusega

k.-m. Martin Jung.

Pudu ja kübaraäri

J. Saar

Jänesselja tän. 5

Kaubad heas walikus ja odawad

Plisseerimine.

Hiromant-ettenägija

M-me Elna.

Kuulutan haruldaselt õigesti ette elusaatuse kaartide, käejoonte ja pildi järele. Töötan kõige uuemate teaduslikste uurimiste järele. Igalpool suure edu osaliseks saanud oma ainult õigete ja täpsete ettekuulutustega. Wastuwõtt igal ajal, ka pühapäewadel. Põhja wõõrastemaja, tuba nr. 2.

Suur 7-istmeline

mugaw sõiduauto

Buick nr. 22

(autojuht Kaabus)

alati saada pikemateks ja lühemateks sõitudeks.

Telef. 373, 217.

Maawolikogu koos.

Litsuti omale walla juure.

Pikantsemaks ja raskemaks päewakorra punktiks oli teisel päewal, kuidas suurendada maawalitsuse liigete palku. Kui kõik kogude ja soistide pead olid küllalt mõtlemisega wõrwa näinud, leitigi wiimati moodus, kuidas seda teha, nimelt määrati igale maawalitsuse liikmele 30 kr. korteriraha kuus. Waatamata, et maakonna kassa tühi ja põllumehed ägawad raskuste all ning põllusaadused õiti mitte midagi ei maksa ja elukallidus langenud, arwasid kogud ja soistid õiglasta oma hoolealuste pärast. Ei ole, millega Mats Laarmann ja Oskar Gustawson seda õigustawad? Nagu näha, oskawad kogumehed ja soistid tõhusalt wägu hästi kosiva, süüa ja jagada.

Abja gümnaasiumi sugemine wõeti teadmisele ning linna paigutatakse Halliste kodusse, täiendusõppe.

Kergu ap. õigeusu kihelkonna koolimaja otsustati müü: Kaisma wallale 600 kr. eest. Orajõe wallal pikendati koolimajale ehitusfondist antud laenu 6 kuu wõrra. Kinnitati wiel teedekapitali arwel korraldatud kuluwad ajewite teed ning määrati kindlaks teedekapitalimaksu normid.

Wendluspäew Pärnus.

Rahwast oli maalt muusa koos.

Eilse päew tõi meainimesi palju Pärnu. Seda päewa nimetatakse kokmiseks „jaarmargi-pühaks". Kuid linna ei sõidetud „jaarmargi" pärast, waid et sel päewal kokku saada tuttawate ja sõprodega lõbusida, meriranna, muusikat ja head kinodes. Maatahwa auks wõib öelda, et ta wõib ja oskab wahelt wõida ka haritud wälismaalaste hulgas ja weetelda eriti wennaste hwa-soomlastega. Nii hea tunne korralt jõdamas, kui näed ma ja linna noori, kui ka wanu üksteise waba päewa mööda jaatmas.

Nagu juba wanemad oleme kirjutanud, seda korkame ka nüüd, et linna hariduse ja seltside juhtijad reaskid muutma „jaarmargi" kõrsiile püüa maakonna rahwa kõrsiks nõrgewaks. Samuti tuleks „jaarmark" kogu ulatuses ajaloo sisse. Praegune „jaarmark" oma mõttuse ja ajaloo-arust lõbudega jätab wäga palju soowida.

Üksmeel ja ühendus.

Selle lipu all korraldawad jõukohased suure kõitspeo. Lõalaased ettewalmistused on käis.

Enge Põllumeeste Selts korraldab pühapäewal, 17. jkp., suure lõitspeo Uduweres oma aias ja saalis. Organiseerimistööd on kibedasti käsil. Tahetakse tuua ümbruskonna noored ja wanad osa wõtma rongikäitudest. Igasse küllа on walitud toimkond, kes toob külarahwa päewakohaselt riietamult, kindlas korras, kogumise peapunkti. Kell 4 p. l. algamad rongikäigud orkestrite saatel. Kell 5 p. l. on seltsi aias, rukkikuhilate kestel, sini-must-walgete lippude all tänu-jumalateenistus.

Lühikese waheaja järele lauldakse murul ühiselt rahwalaule, kõneldakse ja tantsitakse.

Kolmandas osas on päewakohase näidendi ettekanne ja muud lõbustused. Siin pole wahesid ega lõhesid, on tõstetud waid õrgele „ühendus ja üksmeel".

Sõidusid õrwale lõbustusmaksust.

Maa-Kariste on otsustanud kohtulikele mõistmisele wõtta lõbustusmaksust õrwaldamise wärast järgmised isikud ja organisatsioonid: Wändra aiawiidas pidas laa kõrgi A. Sõewel ning oli wallanud wallawalitsuse poolt registreerimata viletsi; kõrgi S. Kõpu juures A. Rosenthal oli korraldanud Tõrts „Tõpu" muusikaseltsi nimel peo ning raha kõsjerannud sisse viletsi müümata. Sama asja pärast tuleb wastust anda ka Seti kirjandus-ringil.

Karjakaswatajad peawad olema walwel.

Talupidamise praharu ei tohiks unustada.

Karjapidajatel tuleb silmas pidada, et terawilja kaitse ei ajaks karjasõidust kahjuks. Karjapidamine on talupidamise praharu, seda ei tohiks kaswimistuda. Karjakaswatajate ja karjatsegelaste ühisel nõupidamisel tunnistati tarwilikuks, et tarbekorral on taswis leida wõimalust wälismaa obawa sõõdawilja kättesaamiseks.

Sõidetakse Riiga.

Eesti Turistide Ühingu Pärnu osakond teatab täna ametlikult, et wäljasõit Riiga autokaarigi jõuab teisipäewal, 12. augustil, kell 2 p. l. postkontori eest.

Huwilisi osawõtjate tähelepanu weel kord selle peale et päewapildiga olgu wastutawad kõikutunnistused.

Walge surm.

Tuberkuloos on kultuurriikide kõsimine taud, mis oma ohwrite arwuga seisab teiste taudide kõrgel esimesel kohal. Eriti suuri ohwrid nõuab ta meil Eestis, millest kõnelewad järgmised andmed. Meil oli registreeritud 1. jaanuaril 1929 a. üle riigi 8066 tuberkuloosi haigest sellest arwust tuleb Pärnu linna kohta 308 ja Pärnu maakonna kohta 664 haiget. Keskmine aastane haigestumus tuberkuloosi 10.000 elaniku kohta üle riigi on 26,97., kuna see arw Pärnu linna kohta suurem on, nimelt 30,49. Tegelikult peab haigete arw weel suurem olema, sest et kõik haiged ei ole registreeritud osalt sellepärast, et ei tarwita arstiabi ehk jälle, et arstid neid ei registreeri. Andmed surewuse kohta on igatahes täpsemad, sest et surmatuunistustel peab olema märgitud haiguse nimetus.

Surewus tuberkuloosi on eriti suur Eestis, wõrreldes teiste Euroopa riikidega. 1928 a. oli üldine surmajuhtumiste arw Eestis 17.785, millest arwust langes tuberkuloosi peale 2515, nii et iga 10.000 elaniku kohta suri tuberkuloosi 22,7 inimest. Wastawad arwud teiste riikide kohta: Prantsusemaal 17,2; Austrias 16,6; Belgias 13,2; Saksamaal 9,8; Taanis 8,2. Wõrreldes Taaniga on meil surewus tuberkuloosi peaaegu kolmekordne. Mispärast on meil nii palju tuberkuloosi haigeid ja surewus nii tohutawalt suur? Osalt on seetõttu meie wiletsatest sotsiaaloludest ja osalt sellest et wõitlus tuberkuloosi wastu on meil weel wähe wälja-arenenud. Saksamaal ja Taanis on seda wõitlust pretuk pisaanikindlalt juba mitmed kümned aastad, mille tõttu seal on wähe kujunenud tihe tuberkuloosi nõuandepunktide, haigemajade ja sanatooriumide wõrk, mille pärast surewus seal ka wähe on. Meil Eestis puudusid senini tuberkuloosi haigemajad, kuhu oleks wõimalik paigutada raskemaid haigeid, kes ümbruskonnale isedlanis kardetawad on tuberkuloosi levitamise mõttes. Wiimaste aastate jooksul on niisugused haigemajad ajutatud Tallinna ja Tartu ning peart nädala parast avatakse sellekohane haigla Pärnumaal.

Ei meil nii wähe weel tuberkuloosi wastu wõitlemiseks ära tehtud, on sõjaline sõjega, et meie riik waene ja ei jõua nii suuri summe kulutada selleks otstarbeks kui seda teewad wanemad ja rikkamad riigid. Ei saa lootma jääda ainult riigi abi peale, waid kogu rahwas peab sellest wõitlusest osa wõtma ja selleks ainelist ohwrit tooma.

Aastas on üks trubisiooniline päew, see on waigeliile päew, kus tiifikuse wastu wõitlemiseks korjandus toime pannakse, selleks päewaks on käesolewal aastal 10. august Pärnus. Pärnumaa tiifikuse wastu wõitlemise selts loodab, et Pärnu selts kond igatepidi nii hästi annetustega kui ka rohke arwu korjajatega selle päewa heaks kordeminekuks kaasa aitab.

Annetusi Abja-Paluoja alewikku.

Wana-Kariste wallawolikogu on annetanud ülesuse huwide seisukohalt soowitawaks Mõisatõllast ümber paigutada Abja-Paluoja alewikku rahukogu jaoskond, politseikomissariaat ja muud arwasutused.

Tulekahju Sindi wabrikus.

Reedel päewa tuli tulekahju Sindi wabrikus wanamõisaosakonnas. Tules häwines osa lage ja katust. Kahju 368 kr. Tulele sõudeti ära pärast pärna ning ära hoida suurem õnnetus.

Lõi noaga selga.

Reede õhtul kella 8 paiku lõi noaga selga laadaplatsil W.-Pärnus kindla elukohata elutsew Ojasoo Gustaw Peterssonile, kelle elukoht Pärnu tänaw 18 Haamatu on toimetatud haigemajja.

Kruusa peab s. a. ma igalt poolt.

Teedeministeerium teatab maawalitsustele, et maanteede jaoks ei teela kruusa ja liiva wõimest ka alewi tänawate parandamiseks ega piira kruusaaukude ostamist linnade administratiiw piirides, kui seal selleks soodsed kohad olemas.

Wastutaw toimetaja Ado Wittmann
Wäljaandja A. Jürwetson.

„Kultuuri" trükk, Pärnus.